

БЮЛЕТИН

Решения на ЕСПЧ

по дела срещу

България

Брой 20
Октомври – Декември
2021 г.

Бюлетинът е разработен в рамките на предефиниран проект № 5 „Засилване на националния капацитет за ефективно изпълнение на решенията на Европейския съд по правата на човека“ рег. № 93-00-77/04.03.2020 г, с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. по Програма “Правосъдие” .

Цялата отговорност за неговото съдържанието се носи от бенефициента и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на програмния оператор или на донора.

За донора

Целта на финансовият механизъм на Европейското икономическо пространство и Норвежкия финансов механизъм 2014-2021 г. (ФМ на ЕИП и НФМ) е намаляване на икономическите и социални различия и укрепване на двустранните отношения чрез партньорски проекти, обмен на опит и добри практики.

България е четвъртият най-голям получател на средства: 210,1 млн. евро.

Норвежкия финансов механизъм осигурява 95,1 млн. евро, предоставени от Норвегия.

Съставител:

Дирекция „Процесуално представителство на Република България пред Европейския съд по правата на човека”, Министерство на правосъдието

Контакти за кореспонденция:

Електронна поща: project5@justice.government.bg

Интернет страница: <http://humanrights.bg/>

ФБ страница на Програма „Правосъдие“: <https://www.facebook.com/MJNFM>

Съдържание¹

„Банев и срещу България“ жалба № 25658/19	6
„Р.Г. и Н.Г. срещу България“ жалба № 61717/16	13
„Донев срещу България“ жалба № 72437/11	16
„Васил Василев срещу България“ жалба № 7610/15.....	20
„Стефанов срещу България“ жалба № 73284/13	23
„Лазаров и други срещу България“ жалба № 27565/14	24
„Кязим срещу България“ жалба № 39356/17.....	26
„Колев срещу България“ жалба № 36480/12.....	27
„Генов и Сърбинска срещу България“ жалба № 52358/15 ...	29
„Занев и Танева срещу България“ жалба № 28436/15	32
„Стоянов и Табаков срещу България (№ 2)“ жалба № 64387/14.....	34
„Д. И. срещу България“ жалба № 32006/20	37
„Шиянкова-Касапска срещу България“ жалба № 10108/16. 40	
„Х срещу България“, „У срещу България“ и „W срещу България“ жалба № 47996/17, жалба № 52906/17 и жалба № 33034/18.....	42
Приятелски споразумения и едностранни декларации.....	44

¹ Решенията на камара по същество стават окончателни при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията:

- а) когато страните заявят, че няма да поискат делото да бъде отнесено до голямата камара; или
- б) три месеца след датата на решението, ако не е поискано отнасяне на делото до голямата камара; или
- в) когато съставът на голямата камара отхвърли молбата за отнасяне, подадена съгласно член 43.

Решенията на комитет по същество при наличието на установена практика на Съда по разглеждания въпрос са окончателни (чл. 28 § 1 б) и § 2 от Конвенцията). Окончателни са и решенията по допустимост (чл. 28 § 1 а) и § 2 от Конвенцията).

■ Каталог на решенията

Член 3

Забрана на изтезанията

1. [„Р.Г. и Н.Г. срещу България“, жалба № 61717/16](#), решение по допустимост
2. [„Д. И. срещу България“, жалба № 32006/20](#)
3. [„Х срещу България“, жалба № 47996/17](#), решение по допустимост
4. [„У срещу България“, жалба № 52906/17](#), решение по допустимост
5. [„W срещу България“, жалба № 33034/18](#), решение по допустимост
6. [„Живков срещу България“, жалба № 23692/17](#), едностранна декларация
7. [„Ангелов и др. срещу България“, жалба № 71528/17 и 4 др.](#), едностранна декларация
8. [„Танев срещу България“, жалба № 56048/19](#), едностранна декларация
9. [„Буюклийски и др. срещу България“, жалба № 60361/19 и 5 др.](#), едностранна декларация
10. [„Терзийска срещу България“, жалба № 41062/20](#), едностранна декларация
11. [„Георгиев и др. срещу България“, жалба № 46217/19 и 4 др.](#), приятелско споразумение
12. [„Илиев и др. срещу България“, жалба № 70042/17 и 3 др.](#), приятелско споразумение
13. [„Етрополски и други срещу България“, жалби № № 37086/16, 65495/16 и 73516/16](#), приятелско споразумение

Член 5

Право на свобода и сигурност

1. [„Банев срещу България“, жалба № 25658/19](#)
2. [„Димитров срещу България“ \(жалба № 56196/16\)](#), едностранна декларация

Член 6

Право на справедлив съдебен процес

1. [„Донев срещу България“, жалба № 72437/11](#)
2. [„Колев срещу България“, жалба № 36480/12](#)
3. [„Стоянов и Табаков срещу България \(№ 2\)“, жалба № 64387/14](#)
4. [„Шиянкова-Касапска срещу България“, жалба № 10108/16](#)
5. [„Хамид и Народно читалище „Назъм Хикмет“ 1881 срещу България“ \(жалба № 14415/15\)](#), едностранна декларация
6. [„Трансис Индъстри АД и др. срещу България“ \(жалба № 10844/15\)](#), едностранна декларация

Член 8

Право на зачитане на личния и семейния живот

1. [„Васил Василев срещу България“, жалба № 7610/15](#)
2. [„Стефанов срещу България“, жалба № 73284/13](#)
3. [„Кязим срещу България“, жалба № 39356/17](#)

Член 10

Свобода на изразяването на мнение

1. [„Генов и Сърбинска срещу България“, жалба № 52358/15](#)

Член 1 от Протокол № 1

Защита на собствеността

1. [„Лазаров и други срещу България“, жалба № 27565/14](#)
2. [„Занев и Танева срещу България“, жалба № 28436/15](#), решение по допустимост
3. [„Бечева и др. срещу България“ \(жалби № № 64680/14 и 64659/14\)](#), приятелско споразумение
4. [„Анабтауи и др. срещу България“ \(жалба № 66071/14\)](#), приятелско споразумение

■ „Баневи срещу България“
жалба № 25658/19

Решение от 12.10.2021 г.²

Нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията

Няма нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията

Няма нарушение на чл. 6 § 2 от Конвенцията във връзка с изявлението на прокурор И.Г. от 26.10.2018 г. и мотивите в определенията от 11.04.2019 г.

Нарушение на чл. 6 § 2 от Конвенцията във връзка с изявленията на прокурорите И.Г. и М.Д. от 28.10.2018 г. и мотивите в определенията от 07.12.2018 г.

Нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с чл. 6 § 2

6

Жалбата е подадена от г-н Николай Банев и г-жа Евгения Банева. Пред ЕСПЧ са повдигнати оплаквания за нарушения на чл. 5 §§ 1, 3, 4 и 5 (законосъобразност на задържането под стража, своевременно изпращане пред съдия или освобождаване преди гледане на делото в съда, право на обжалване на законосъобразността на задържането, право на обезщетение), чл. 6 § 2 от Конвенцията (презумпция за невинност), чл. 8 от Конвенцията (неприкосновеност на личния живот) и чл. 13 от Конвенцията (ефективни вътрешноправни средства за защита) във връзка с чл. 8 и чл. 6 § 2. Съдът обявява за явно необосновано оплакването по чл. 5 § 1, че задържането на жалбоподателя след 26.06.2019 г. е незаконно по смисъла на тази разпоредба. Налице е нарушение на чл. 5 § 3 във връзка с периода след 02.12.2020 г., когато Апелативният специализиран наказателен съд, въпреки констатацията, че рискът жалбоподателят да се укрие, ако бъде освободен, вече е отпаднал с оглед продължителността на задържането и ограниченията за пътуване, породени от пандемията от COVID-19, отказва да измени мярката за

² <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-212118>

неотклонение на жалбоподателя. ЕСПЧ приема, че не е налице нарушение на чл. 5 § 5, тъй като новосъздадените средства за защита по чл. 2, ал. 1, т. 1 и т. 2 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ) могат да се считат за годни да доведат до присъждане на обезщетение, а предявеният от г-н Банев иск на тези основания все още е висящ. Според Съда в изявлението си от 26 октомври 2018 г. прокурор И.Г. предоставя информация за хода на разследването без да засяга презумпцията за невинност на жалбоподателите. Няма нарушение на чл. 6 § 2 и по отношение на мотивите на определението от 11.04.2019 г. Презумпцията за невинност обаче е била нарушена с изявленията на прокурорите И.Г. и М.Д., публикувани в сайта legalworld.bg, както и с мотивите, изложени в определението на Специализирания наказателен съд от 07.12.2018 г. Налице е нарушение на чл. 13 само във връзка с чл. 6 § 2.

Фактите и оплакванията

През 90-те години на 20-ти век жалбоподателят учредява приватизационен фонд, чрез който придобива участия в предприятия в отрасли от целия спектър на икономиката на страната, включително в химическата индустрия, производството на хартия, доставката на топлинна енергия, туризма. Придобитите участия се държат от холдингово дружество, управлявано от жалбоподателя. През 2006 г. той се жени за жалбоподателката, която по-късно поема управлението на някои от дъщерните дружества. През 2010 г. повечето от тези дружества са преустановили дейността си, а през 2012 г. множество от тях са вече в производство по несъстоятелност.

На 17.09.2018 г. Специализираната прокуратура образува наказателно производство във връзка с икономическата и финансова дейност на жалбоподателите и някои от предприятията им. На 22.09.2018 г. на жалбоподателите задочно са повдигнати обвинения за длъжностно присвояване и избягване установяването или плащането на данъчни задължения в особено големи размери. След обявяването на жалбоподателите за общодържавно издирване е издадена европейска заповед за техния арест („ЕЗА“).

Жалбоподателите са задържани на летището в Ница, Франция на 26.10.2018 г. малко преди да се качат на полет за България. На същия ден прокурор И.Г., тогава ръководител на Специализираната прокуратура, отговаря на въпроси на журналисти. На 28.10.2018 г. информационният сайт „Правен свят“ се позовава на извънреден брифинг, организиран от Специализираната прокуратура, ДАНС и Столичната полиция по повод задържането на жалбоподателите и публикува препратка към запис на изказвания, направени от И.Г. и наблюдаващият прокурор, М.Д.

На 02.11.2018 г. на жалбоподателите са повдигнати допълнителни обвинения за участие в организирана престъпна група, длъжностно присвояване, укриване на данъци и пране на пари. На 06.12.2018 г. г-н и г-жа Баневи са предадени от френските на българските власти и незабавно са задържани. На 07.12.2018 г. Специализираният наказателен съд (СНС) уважава искането за задържането на жалбоподателите под стража. Това решение е потвърдено от Апелативния специализиран наказателен съд (АСНС) на 13.12.2018 г.

На 28.12.2018 г. в килията на жалбоподателя в следствения арест в София е открит мобилен телефон, който е иззет и подложен на експертиза. Експертите установяват, че телефонът е използван няколко стотин пъти в периода 20-28 декември 2018 г. Г-н Банев е комуникирал с роднини и познати, като е обсъждал и оказването на влияние върху един свидетел, възможността за получаване на убежище в Русия, и устройването на семейство Баневи там. На 01.02.2019 г. и на 11.04.2019 г. СНС отхвърля две молби на жалбоподателя за изменение на мярката му за неотклонение. Като се позовава на експертизата на открития телефон, съдът приема, че съществува риск жалбоподателят да осъществи натиск върху свидетели, както и да се укрие от правосъдието. Определенията на СНС са потвърдени от АСНС.

На 26.06.2019 г. жалбоподателят подава нова молба за промяна на мярката, като между другото твърди и че е изтекъл максималният позволен срок от 8 месеца за задържане под стража в досъдебното производство. Г-н Банев смята, че за начало на срока следва да се счита задържането му в Ница на 26.10.2018 въз основа на ЕЗА, а не предаването му на българските власти повече от месец по-късно. СНС и АСНС отхвърлят този аргумент, като приемат, че съгласно националното право срокът на задържане във Франция следва да се извади от срока на евентуално наказание лишаване от свобода, но не и от максимално позволения срок за задържане под стража в досъдебното производство. Националните съдилища приемат, че по този въпрос българският закон е в съответствие с правото на ЕС. Те заключават, че задържането на жалбоподателя следва да продължи.

На 25.07.2019 г. Прокуратурата внася обвинението срещу жалбоподателите в СНС. Обвинителният акт изброява 173 свидетели, разпитани в хода на разследването, както и 16 експерти, дали заключения по делото. Между 09.08.2019 г. и 24.02.2021 г. СНС разглежда и отхвърля 14 искания на г-н Банев за изменение на мярката му за неотклонение. Въз основа на събраните към процесния момент доказателства, СНС всеки път намира, че продължава да съществува обосновано предположение, че жалбоподателят е извършил деянията, за които е обвинен. Националният съд намира, че предвид задържането на жалбоподателя във Франция и резултатите от експертизата на отнетия от него в ареста мобилен телефон, е съществувал риск при освобождаване, той да се укрие от правосъдието. СНС приема и че съществува риск от натиск върху свидетели, както и че сложността на делото, големият обем доказателства и усилията на властите за експедитивно разглеждане на делото, оправдават продължаващото задържане.

Определенията на СНС са обжалвани пред АСНС, който ги потвърждава. В определение от 02.12.2020 г. АСНС приема, че опасността от бягство е намаляла предвид изминалото от задържането на г-н Банев време и ограниченията, наложени във връзка с пандемията от COVID-19. Приема обаче, че продължава да съществува риск жалбоподателят да упражни влияние върху свидетели или да извърши други нарушения.

На 19.05.2021 г. СНС заменя задържането на жалбоподателя под стража с домашен арест. Към 31.08.2021 г. той продължава да бъде с тази мярка за неотклонение.

На 22.07.2020 г. жалбоподателите предявяват иск за вреди срещу Прокуратурата на Република България на основание чл. 2, ал. 1, т. 1 и 2, както и чл. 2в от ЗОДОВ. Пред националния съд са повдигнати оплаквания много сходни с тези в жалбата пред ЕСПЧ. Към 18.12.2020 г. съдебното производство все още е висящо пред първостанционния съд.

Със заповед от 15.03.2019 г. началникът на областната служба на ГДИН нарежда на надзирателите в следствения арест да използват персонална видеокамера, когато контактуват с жалбоподателя и посещават килията му. Тази мярка продължава от 21.03.2019 г. до 02.08.2019 г. Жалбата на г-н Банев срещу тази заповед е отхвърлена от Административен съд - София – град (АССГ). Г-н Банев не е обжалвал решението на АССГ пред Върховния административен съд и то е влязло в сила. В производството пред ЕСПЧ правителството е предоставило на Съда 897 видеозаписа, направени през този период.

Позовавайки се на чл. 5 § 1, 3, 4 и 5 от Конвенцията г-н Банев се оплаква, че задържането му под стража след 26.06.2019 г. е незаконно, защото е надвишило максимално допустимия съгласно националното законодателство срок на задържане на досъдебното производство, общият срок на задържането му е прекомерно дълъг, разглеждането на жалбите срещу задържането под стража е било неефективно и не е налице възможност да получи обезщетение за произтеклите от тези нарушения вреди. Жалбоподателите твърдят, че е налице нарушение на презумпцията за невиновност (чл. 6 § 2 от Конвенцията) във връзка с конкретно посочени от тях изявления на прокурори, както и с оглед мотивите в някои от определенията на съдилищата. Г-н и г-жа Баневи се оплакват от нарушение на чл. 8 от Конвенцията, поради разпространението на снимки и видеозапис, направени при действията по претърсване и изземване в техния дом. Г-н Банев се оплаква и от видеонаблюдението, приложено по време на част от задържането му в следствения арест. Жалбоподателите повдигат оплакване и по чл. 13 от Конвенцията.

Оплакванията по чл. 5 от Конвенцията

Правото Правителството повдига възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, тъй като жалбоподателят е имал и се е възползвал от правната възможност да предяви искове по чл. 2, ал. 1, т. 1 и т. 2, както и по чл. 2в от ЗОДОВ, производството по които все още е висящо.

По отношение на оплакването по чл. 5 § 1 основано на твърдението, че задържането след 26.06.2019 г. надвишава допустимия

на досъдебната фаза на процеса период, Съдът отбелязва, че аргументите на националните съдилища не са произволни, нито необосновани в светлината на националното право и правото на ЕС. **Следователно задържането на жалбоподателя след посочената дата не е незаконно по смисъла на чл. 5 § 1 от Конвенцията. Съдът обявява това оплакване за явно необосновано, което води до недопустимост на свързаното оплакване по чл. 5 § 5 от Конвенцията.**

ЕСПЧ обявява за допустими оплакванията по чл. 5 § § 3, 4 и 5 от Конвенцията. Както е постановявал в предходни свои решения възможността за предявяване на иск по ЗОДОВ, като компенсаторно средство за защита, е ефективно само в случай, че задържането на лицето вече е приключило. В настоящия случай жалбоподателят се намира в продължаваща ситуация на задържане, поради което от него не се изисква първо да изчерпи посочената възможност преди да подаде жалба пред ЕСПЧ.

Разглеждайки оплакването на жалбоподателя по чл. 5 § 3 от Конвенцията, Съдът посочва, че задържането на жалбоподателя по смисъла на чл. 5 § 1 с) от нея продължава вече 2 години и 9 месеца. ЕСПЧ припомня, че задържането под стража като ограничение на свободата преди постановяване на присъда изисква от националните съдилища да изложат относими и достатъчни мотиви, че общественият интерес действително изисква налагането на такава мярка. Наличието на обосновано предположение, че лицето е извършило престъпление, може да оправдае първоначално задържане, но не е достатъчен мотив за по-продължително ограничаване на свободата. В настоящия случай, националните съдилища надлежно установяват съществуването на обосновано предположение въз основа на множество свидетелски показания и огромен обем писмени и веществени доказателства. Съдилищата обосновават задържането и с риск от извършване на други престъпления, оказване на влияние върху свидетели и укриване. Във връзка с първото основание, ЕСПЧ посочва, че то фигурира във всички определения, свързани с мярката на жалбоподателя за неотклонение и е формулирано по общ и стандартизиран начин, предимно чрез позоваване на високата степен на обществена опасност на престъпленията, в които е обвинен, и описване на изпълнителните им деяния. Що се отнася до риска г-н Банев да окаже влияние на свидетели, ЕСПЧ намира, че той е съществувал само до 25.07.2019 г., когато е внесен обвинителния акт срещу него. Това е така, защото свидетелите вече са били разпитани на досъдебната фаза и Наказателно-процесуалния кодекс позволява тези им показания да бъдат прочетени пред съда, ако те променят съществено твърденията си. Съдът в Страсбург намира, че са били налице сериозни и конкретни причини, обосноваващи наличието на риск жалбоподателят да се укрие, ако бъде освободен. Въпреки това, ЕСПЧ отбелязва, че на 02.12.2020 г. самият АСНС намира, че този риск вече е отпаднал с оглед продължителността на задържането и ограниченията за пътуване, породени от пандемията от COVID-19. Независимо от това националният съд е отказал да измени мярката за неотклонение на жалбоподателя. **С оглед изложеното ЕСПЧ счита, че след 02.12.2020 г. националните съдилища не са предоставили релевантни и достатъчни основания за неговото задържане. Следователно е налице нарушение**

на чл. 5 § 3 от Конвенцията.

Предвид съображенията, довели до извод за нарушение на посочената разпореда, ЕСПЧ приема, че не е необходимо да разглежда отделно и оплакването по чл. 5 § 4 от Конвенцията относно възможността на жалбоподателя да оспори задържането си под стража.

По отношение на оплакването по чл. 5 § 5 от Конвенцията за липсата на възможност жалбоподателят да получи обезщетение за нарушението на правото му на свобода и сигурност, ЕСПЧ припомня изводите си по предходни дела, че новосъздадените средства за защита по чл. 2, ал. 1, т. 1 и т. 2 ЗОДОВ могат да се считат за годни да доведат до присъждане на обезщетение и посочва, че предявеният от г-н Банев иск все още е висящ. Поради това **Съдът постановява, че не е налице нарушение на чл. 5 § 5 от Конвенцията.**

Оплакванията по чл. 6 § 2 от Конвенцията

Жалбоподателите твърдят, че е налице нарушение на презумпцията за невиновност във връзка с изявленията на прокурорите И.Г. и М.Д. от 26 и 28.10.2018 г., както и мотивите в определенията на съдилищата от 7.12.2018 г. и 11.04.2019 г.

Съдът приема, че в изявлението си от 26 октомври 2018 г. прокурор И.Г. предоставя информация за хода на разследването без да засяга презумпцията за невиновност на жалбоподателите. Не е налице нарушение на чл. 6 § 2 от Конвенцията и по отношение на мотивите на съда, изложени в определението от 11 април 2019 г.

По отношение на изявленията на И.Г. и М.Д., публикувани в сайта legalworld.bg, Съдът отбелязва, че те са дадени по време на брифинг, касаещ наказателното производство срещу жалбоподателите. ЕСПЧ обръща внимание, че част от използваните изрази като „бандитска приватизация“, „обезкостяване“, „източване“ и категоричните изводи за фактите по разследването, предават идеята, че жалбоподателите са извършители на престъпленията, в които са обвинени. Поради това ЕСПЧ счита, че има нарушение на презумпцията за невиновност. Съдът установява нарушение на чл. 6 § 2 от Конвенцията и във връзка с мотивите, изложени в определението от 07.12.2018 г., считайки че те не просто описват състояние на подозрение в извършването на престъпление, а звучат като извод за вината преди да е налице осъдителна присъда.

Оплакванията по чл. 8 от Конвенцията

Г-н и г-жа Баневи се оплакват от незачитане неприкосновеността на личния им живот поради разпространението на снимки и видеозапис, направени при действията по претърсване и изземване в техния дом, които показват интериора и техните ценности.

Г-н Банев се оплаква и от видеонаблюдението, приложено по време на част от задържането му в следствения арест.

Съдът уважава възражението на Правителството и **обявява първото оплакване за недопустимо на основание чл. 35 § 1 и 4 от Конвенцията поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.** С оглед представената от Правителството съдебна практика по чл. 1, ал. 1 ЗОДОВ, Съдът счита, че това средство за защита предоставя

разумни изгледи за успех при конкретните обстоятелства и жалбоподателите е следвало да го използват преди да подадат жалба в Страсбург

Съдът обявява за явно необосновано оплакването на г-н Банев във връзка с използването на персонална камера от надзирателите в следствения арест. ЕСПЧ посочва, че тази мярка е предвидена в закона, по-точно в чл. 44, ал. 1 ЗИНЗС. Като взема предвид, че тя е приложена след като жалбоподателят е успял незаконно да се снабди с мобилен телефон в ареста, ЕСПЧ приема, че мярката преследва легитимна цел. Освен това не става въпрос за непрекъснато наблюдение на вътрешността на килията, а за персонални камери на надзирателите с цел наблюдение на тяхното взаимодействие с жалбоподателя. Записите освен това не са станали публично достояние.

Оплакванията по чл. 13 от Конвенцията

Жалбоподателите посочват, че не са имали на разположение ефективни вътрешноправни средства за защита във връзка с твърдяните нарушения на чл. 6 § 2 и чл. 8 от Конвенцията. Оплакването по чл. 13 във вр. с чл. 8 от Конвенцията Съдът обявява за явно необосновано. Като се позовава на изводите си относно допустимостта на оплакванията за нарушаване на презумпцията за невинност, че предлаганите от правителството възможности за предявяване на иск по чл. 49 ЗЗД и чл. 1, ал. 1 ЗОДОВ не могат да се считат за ефективни средства за защита към настоящия момент, **ЕСПЧ установява нарушение на чл. 13 от Конвенцията във връзка с чл. 6 § 2.**

На основание чл. 41 от Конвенцията жалбоподателите претендират обезщетение за неимуществени вреди в размер на 85 000 евро общо. Съдът приема, че справедливият размер за претърпените от г-н Банев вреди вследствие установените нарушения на чл. 5 § 3, 6 § 2 и 13 от Конвенцията, е 7800 евро. Във връзка с нарушенията на правата на г-жа Банева по чл. 6 § 2 и 13 от Конвенцията ѝ е присъдено обезщетение от 6000 евро. По отношение на разходи и разноски жалбоподателите претендират 10 486 Евро. Съдът намира, че следва да бъдат им присъдени 6000 евро.

■ „Р.Г. и Н.Г. срещу България“
жалба № 61717/16

Решение от 21.09.2021 г.³

Решение по допустимост

Делото касае оплаквания по чл. 3, чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията за липсата на ефективно разследване на твърденията на жалбоподателките, че са били изнасилени по време на извършен в дома на техните родители въоръжен грабеж. ЕСПЧ посочва, че по делата касаещи оплаквания за неефективно разследване и липса на ефективни вътрешноправни средства за защита, когато производството е прекратено поради изтичане на давностния срок за наказателно преследване, шестмесечния срок за подаване на жалба започва да тече най-късно от датата на решението за прекратяване на производството. По отношение на първата жалбоподателка това е 12.07.2007 г., датата на която е внесен нов обвинителен акт без в него да е включено обвинението за извършено спрямо нея изнасилване, а по отношение на втората жалбоподателка началният момент е през 2014 г., когато е разбрала, че производството срещу един от подсъдимите по обвинението за съучастие в изнасилване, следва да бъде прекратено поради изтекла абсолютна давност. С оглед изложеното Съдът счита, че жалбата е подадена след изтичане на шестмесечния срок по чл. 35 § 1 от Конвенцията и я обявява за недопустима.

Фактите и оплакванията Жалбоподателките, г-жа Р.Г. и г-жа Н.Г. са сестри. На 31.01.1998 г., когато те са съответно на 12 и 16 години, седем въоръжени лица нахлуват в къщата на техните родители в гр. София. Те пребиват и ограбват родителите им, като двама от нападателите изнасилват жалбоподателките.

Незабавно е образувано наказателно производство. На 11.02.2002 г., при проведено разпознаване на лица, първата жалбоподателка посочва И.Р. като мъжът, който я е изнасилвил. В хода на разследването, на 08.08.2002 г. Б.М. е обвинен като помагач в изнасилването на втората жалбоподателка. След внасяне на обвинителния акт в Софийски градски съд (СГС) двете жалбоподателки са конституирани като частни обвинители и граждански ищци.

³ Решението е обявено на 14.10.2021 г.
<https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-212736>

Междувременно, на 11.05.2005 г. И.Р. е застрелян и на 12.07.2005 г. СГС прекратява наказателното производство срещу него, включително и по отношение на гражданския иск в тази му част. Този съдебен акт не е обжалван.

На 15.09.2006 г. СГС установява, че един от подсъдимите е бил полицейски служител по време на инцидента, поради което прекратява наказателното производство и изпраща делото по подсъдност на Софийската военна прокуратура. На 12.07.2007 г. е внесен обвинителен акт в Софийския военен съд. На Б.М. и пет други лица са повдигнати обвинения за въоръжен грабеж. Б.М. е обвинен като помагач в изнасилването на втората жалбоподателка от неизвестен извършител. Двете жалбоподателки предявяват граждански иски срещу всички подсъдими за обезщетение за неимуществени вреди. На 7.03.2012 г. Софийският военен съд оправдава всички подсъдими. Военно-апелативният съд – София потвърждава първоинстанционната присъда. Върховният касационен съд (ВКС) отменя въззивното решение и връща делото за ново разглеждане. На 25.07.2013 г. Военно-апелативният съд – София отново потвърждава оправдателната присъда. Последва второ връщане на делото за ново разглеждане от ВКС. Касационната инстанция отбелязва, че въззивният съд не е взел предвид изтичането на абсолютната давност по отношение на обвинението срещу Б.М. за съучастие в изнасилване. В съдебно заседание пред въззивния съд от 26.05.2014 г. Б.М. и неговият защитник молят съда да прекрати производството по това обвинение поради изтекла давност. На 24.11.2014 г. Военно-апелативният съд уважава тяхната молба и потвърждава оправдателната присъда в останалата част. Съдебното решение в частта относно прекратяването влиза в сила на 21.12.2014 г.

С окончателно решение от 18.04.2016 г. ВКС признава подсъдимите за виновни в извършването на въоръжен грабеж и ги осъжда на по 10 години лишаване от свобода. Гражданските иски на жалбоподателките са отхвърлени като погасени по давност срещу повечето подсъдими, тъй като са подадени за пръв път на 20.02.2008 г. Съдът отхвърля иска на втората жалбоподателка срещу Б.М. след разглеждане по същество, като посочва, че няма доказателства, въз основа на които да заключи, че той е помагач при изнасилването ѝ.

На 20.10.2016 г. жалбоподателките подават заявления по реда на глава Трета „а“ от ЗСВ и на 26 и 27 септември 2017 г. с тях са сключени споразумения за изплащане на обезщетения за нарушаване на правото на разглеждане и решаване на делото в разумен срок.

Пред ЕСПЧ жалбоподателките повдигат оплаквания по чл. 3 (забрана на изтезанията, ефективно разследване), чл. 8 (неприкосновеност на личния живот) и чл. 13 (право на ефективни правни средства за защита) от Конвенцията. Те твърдят, че не е проведено ефективно разследване относно твърденията им, че са били изнасилени. Жалбоподателките се оплакват също така, че не са имали на разположение ефективни вътрешноправни средства за защита в този аспект.

повдига възражение, че жалбата е подадена след изтичане на предвидения в чл. 35 § 1 от Конвенцията шестмесечен срок. Началото на срока е датата, на която жалбоподателките би следвало да са разбрали, че разследването не би било ефективно. По отношение на първата жалбоподателка това е 12.07.2005 г., когато наказателното производство срещу И.Р. е прекратено поради неговата смърт, алтернативно на 12.07.2007 г., когато е внесен обвинителният акт във Софийския военен съд без в него да е включено обвинение за същото деяние срещу друго лице, или най-късно на 24.11.2014 г., когато наказателното производство срещу Б.М. е прекратено поради изтекла абсолютна давност за изнасилване. По отношение на втората жалбоподателка този момент е 24.11.2014 г.

ЕСПЧ възприема възраженията на правителството. Съдът посочва, че по делата касаещи оплаквания за неефективно разследване и липса на ефективни вътрешноправни средства за защита, когато производството е прекратено поради изтичане на давностния срок за наказателно преследване, шестмесечния срок за подаване на жалба започва да тече най-късно от датата на решението за прекратяване на производството. В настоящия случай, по отношение на първата жалбоподателка, този момент е 12.07.2007 г. След внасянето на новия обвинителен акт пред Софийския военен съд, тя е била наясно, че наказателното производство вече не касае обвинения за извършено изнасилване. По отношение на втората жалбоподателка, началният момент на срока тече от момента, когато е разбрала за решението на ВКС от 02.01.2014 г., както и за определението на Военно-апелативен съд – София от 24.11.2014 г, в сила от 21.12.2014 г., с което наказателното производство срещу Б.М. е прекратено.

Жалбата до Съда е подадена на 18.10.2016 г., т.е. повече от девет години и три месеца, за първата жалбоподателка, и почти една година и десет месеца, за втората жалбоподателка, след посочените дати, поради което не е спазен шестмесечният срок. С оглед изложеното Съдът обявява жалбата за недопустима на основание чл. 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията.

■ „Донев срещу България“

жалба № 72437/11

Решение от 26.10.2021 г.⁴

Няма нарушение на чл. 6 от Конвенцията

Жалбоподателят повдига оплакване по чл. 6 от Конвенцията. Той твърди, че дисциплинарното производство за неговото освобождаване като съдия, е било несправедливо, тъй като Висшия съдебен съвет и Върховния административен съд не отговарят на изискванията за независимост и безпристрастност, а обхватът на съдебния контрол, упражнен от ВАС е недостатъчен. Жалбоподателят твърди също така, че освобождаването му от длъжност е накърнило неговите репутация и чест (оплакване по чл. 8 от Конвенцията). ЕСПЧ приема, че не е налице нарушение на чл. 6 от Конвенцията. ВАС има достатъчно широка компетентност да обсъди фактическите въпроси, които счита за релевантни, както и правната квалификация на действията и бездействията на жалбоподателя, с които е осъществил твърдяните дисциплинарни нарушения. Решението на ВСС е постановено в производство, включващо редица процесуални гаранции, за чието спазване следи съдът. Процесуалните нарушения, които жалбоподателят твърди да са допуснати пред ВСС, са могли да бъдат коригирани в рамките на съдебното производство. Също така, съдиите във ВАС се ползват с институционални гаранции, които осигуряват тяхната независимост и безпристрастност. Оплакването по чл. 8 от Конвенцията Съдът обявява за явно необосновано, като приема, че намесата в правото на жалбоподателя е предвидена в закона и е пропорционална на преследваната легитимна цел.

Фактите и оплакванията

Делото е образувано по жалба на г-н Руслан Донев, който в релевантния период е бил съдия и председател на Районен съд – Търговище. През м. август 2008 г. е публикувана статия, в която се твърди, че г-н Донев е издал изпълнителен лист при съмнителни обстоятелства по казус, касаещ присвояване на суми от банка от страна на няколко нейни акционери. Твърди се, че жалбоподателят е

⁴ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-212697>

разгледал делото, въпреки че не е било местно подсъдно на ръководения от него съд и след като неправомерно го е разпределил на себе си, освободил е молителя от държавна такса, както и че е постановил благоприятен за последния акт. След тази статия и няколко подадени жалби във Висшия съдебен съвет (ВСС), Главният инспектор на Инспектората към ВСС (Инспектората) разпорежда извършването на проверка.

На 26.09.2008 г. Инспекторатът предлага на ВСС да образува дисциплинарно производство срещу жалбоподателя и да му наложи наказание освобождаване от длъжност. Дисциплинарното дело е разгледано на проведено на 04.02.2009 г. заседание на ВСС. Предложението е прието с 13 гласа „за“ срещу 9 „против“ и 1 „въздържал се“.

Г-н Донев подава жалба срещу решението на ВСС пред Върховния административен съд (ВАС). На 12.04.2010 г. тричленен състав на ВАС намира жалбата за неоснователна и я отхвърля. На 16 юли 2010 г., петчленен състав на ВАС връща дисциплинарното дело на ВСС за ново разглеждане след като приема, че решението на ВСС е взето в нарушение на административно-процесуалните правила. Съдът посочва, че на жалбоподателя са наложени две дисциплинарни наказания – освобождаване от длъжността председател на съда и освобождаване от длъжността съдия заради серия от дисциплинарни нарушения, а именно неспазване на правилата за случайно разпределение на делата и разпределяне на осем дела сам на себе си в нарушение на тези правила.

ВСС разглежда случая отново на заседание, проведено на 16.09.2010 г. С тайно гласуване, ВСС налага на жалбоподателя наказание освобождаване от длъжността съдия с 13 на 5 гласа и 4 „въздържал се“. Междувременно мандатът му като председател на съда е изтекъл, поради което този въпрос не е обсъждан.

Г-н Донев подава жалба и срещу второто решение на ВСС. Тричленен състав на ВАС отново връща дисциплинарното дело на ВСС за ново разглеждане. След подадена жалба от ВСС, на 14.07.2011 г., петчленен състав на ВАС отменя първоинстанционното решение, разглежда жалбата на г-н Донев по същество и я отхвърля. Съдът приема, че второто решение на ВСС е взето съобразно всички установени факти и при правилно прилагане на материалния закон, а наложената санкция е пропорционална на извършените дисциплинарни нарушения.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят твърди, че дисциплинарното производство срещу него е било несправедливо, тъй като ВСС и ВАС не отговарят на изискванията за независимост и безпристрастност (оплакване по чл. 6 § 1 (право на справедлив процес) от Конвенцията), както и че обхватът на съдебния контрол, упражнен от ВАС е недостатъчен. Позовавайки се също така на чл. 8 (неприкосновеност на личния живот) и чл. 13 от Конвенцията (право на ефективни правни средства за защита), г-н Донев твърди, че освобождаването му от длъжност е накърнило неговите репутация и чест.

Правото След като разглежда оплакването по чл. 6 от Конвенцията, ЕСПЧ приема, че не е налице нарушение на тази разпорежба. Пред Съда правителството изтъква наличието на редица гаранции в дисциплинарното производство пред ВСС, както и липсата на оплакване, свързано със състава на ВСС в първоначалната жалба до Съда. Правителството също така счита, че жалбоподателят е имал възможност да се оплаче от евентуалните недостатъци в дисциплинарното производство пред ВАС. По отношение на съдебното производство, правителството се позовава на компетентността на ВАС и фактът, че всички доводи на жалбоподателя са били разгледани по същество. Подчертано е, че жалбоподателят не поставя под съмнение субективната безпристрастност на съдиите, които са се произнесли по неговите жалби. Не са налице и причини, които да обосноват извод за наличие на обективна пристрастност.

ЕСПЧ отбелязва, че ВСС е орган, създаден със закон, който при решаването на дисциплинарни дела има пълна компетентност да оцени фактите и да установи отговорността на съответния съдия в съответствие с предписана от закона процедура. Следователно, може да се приеме, че спрямо ВСС са приложими гаранциите по чл. 6 от Конвенцията. В настоящия случай Съдът приема, че не е необходимо да се произнася дали дисциплинарното производство пред ВСС е било в съответствие с чл. 6 от Конвенцията, като се имат предвид изводите по отношение на съответствието с тези принципи на характера и обхвата на съдебното производство пред ВАС.

ЕСПЧ посочва, че ВАС има достатъчно широка компетентност да обсъди фактическите въпроси, които счита за релевантни, както и правната квалификация на действията и бездействията на жалбоподателя, с които е осъществил приписаните му дисциплинарни нарушения. Решението на ВСС е постановено в производство, включващо редица процесуални гаранции, за чието спазване следи съдът. Следователно процесуалните нарушения, които жалбоподателят твърди да са допуснати пред ВСС, са могли да бъдат коригирани в рамките на съдебното производство.

Съдът отбелязва също така, че съдиите във ВАС се ползват с институционални гаранции, които осигуряват тяхната независимост и безпристрастност. Дисциплинарните правомощия на ВСС спрямо тях не са достатъчни сами по себе си, за да породят съмнения в независимостта и безпристрастността им.

Съдът взема предвид, че в първоначалната си жалба г-н Донев не се позовава на структурни проблеми в състава на ВСС, освен на обстоятелството, че членовете на дисциплинарния състав, впоследствие участват и в пленарния състав, който се произнася по дисциплинарната отговорност. ЕСПЧ намира освен това, че не е налице какъвто и да било опит на ВСС да упражни натиск върху конкретен съдия, което да постави под въпрос независимостта и безпристрастността на ВАС – органът, пред който подлежат на обжалване решенията на съдебния съвет. По същия начин, нито правомощията на ВСС в бюджетната област и в сферата на кариерното израстване на съдиите, нито дисциплинарната власт на председателя на ВАС, по своята същност биха послужили за извода, че опасенията на жалбоподателя са обективно обосновани, при липсата на конкретни данни пораждащи съмнение за пристрастие на съдиите.

Следователно не е налице липса на независимост и безпристрастност от страна на ВАС.

ЕСПЧ освен това не установява нарушение на който и да е от останалите аспекти на справедливия процес.

Второто оплакването на жалбоподателя, основано на чл. 8 от Конвенцията, ЕСПЧ обявява за явно необосновано.

Съдът се съгласява с доводите на правителството, че намесата в правото на жалбоподателя е предвидена в закона и е пропорционална на преследва легитимна цел. ЕСПЧ посочва, че жалбоподателят е освободен от длъжност на основание няколко нарушения, които е допуснал като съдия и председател на съда. Г-н Донев е ползвал услугите на адвокат и е имал възможност да пледира в своя защита пред ВСС по време на дисциплинарното производство, както и пред ВАС в производството по обжалване на решението на ВСС.

По отношение на пропорционалността на наложеното наказание, националните власти са обосנוвали решението с оценка на сериозността на допуснатите от жалбоподателя нарушения, от една страна, и негативните последици за престижа на съдебната власт, като се имат предвид подозренията в корупция, породени от разкритията в пресата, и от друга страна, продължителното неизпълнение на неговите задължения като председател на съда при разпределението на делата.

ЕСПЧ счита, че жалбоподателят е имал на разположение подходящи процесуални гаранции и като се има предвид свободата на преценка, призната на националните власти в тази област, наложеното му дисциплинарно наказание е обосновано с релевантни и достатъчни причини и е пропорционално на извършените нарушения. Следователно не е налице непропорционална намеса в правото на жалбоподателя на неприкосновеност на личния живот и неговото оплакване е недопустимо на основание чл. 35 §§ 3 а) и 4 от Конвенцията.

■ „Васил Василев срещу България“ жалба № 7610/15

Решение от 16.11.2021 г.⁵

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Нарушения на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 8 от Конвенцията (неприкосновеност на личния живот) поради това, че при прилагането на специални разузнавателни средства (СРС), е записан, впоследствие не е унищожен разговор между адвокат и негов подзащитен, който дори е възпроизведен в съдебно заседание. В жалбата е повдигнато и оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията (право на справедливо и публично гледане на делото) поради това, че гражданското дело по предявения от жалбоподателя иск за вреди срещу Държавна агенция „Технически операции“ и прокуратурата, е разгледан при закрити врата и съдебните решения са били засекретени. ЕСПЧ установява нарушение на чл. 8 от Конвенцията като посочва, че намесата в правата на жалбоподателя не е била „предвидена в закона“, тъй като в националното законодателство липсва достатъчна яснота, както и процесуални гаранции, касаещи конкретно унищожаването на случайни записи на разговори между адвокат и клиент. Съдът постановява, че са налице нарушения на чл. 6 § 1 от Конвенцията поради провеждането при закрити врата на съдебните заседания по делото, образувано по иска на жалбоподателя за вреди, както и поради първоначално поставеният гриф за сигурност на съдебните решения.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят е адвокат. През 2009 г. и 2010 г. е защитавал бивш министър на отбраната по няколко наказателни производства срещу него. По време на предявяване на материалите по едно от делата жалбоподателят се натъква на записан между тях двамата разговор от 4 април 2010 г., възпроизведен във вещественно доказателствено средство (ВДС). Записът е направен в рамките на прилагане на СРС спрямо два мобилни номера на бившия министър на отбраната. В разговора двамата се уговарят кога и как да отидат да четат материали във военна полиция. Прилагането на СРС е разрешено от председателя

⁵ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213201>

на Бургаския апелативен съд по искане на Софийска градска прокуратура (СГП). Жалбоподателят незабавно информира СГП като настоява, че от съдържанието на разговор става ясно, че се провежда между адвокат и негов клиент. Позовавайки се на чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата, настоява длъжностните лица, които не са унищожили записи да бъдат обвинени в извършване на престъпление по чл. 282 от НК. През м. юли 2010 г. прокурор от Върховната касационна прокуратура отхвърля искането на жалбоподателя като посочва, че в момента, когато е направен записът, на властите не е бил известен притежателя на телефонния номер, а разговорът не съдържа поверителна информация. През м. август 2010 г. заместник на главния прокурор потвърждава постановлението.

Записът впоследствие е възпроизведен и в съдебно заседание по наказателното дело срещу бившия министър на отбраната. През м. април 2011 г. г-н Василев предявява иск срещу Специализирана дирекция на МВР „Оперативни технически операции“ (впоследствие Държавна агенция „Технически операции“ (ДАТО)) и прокуратурата на основание чл. 2, ал. 1, т. 7 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ). С решение от 30.04.2013 г. Софийският районен съд уважава иска. С окончателно решение от 1 август 2014 г. Софийският градски съд отменя първоинстанционното решение и отхвърля предявения иск.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 8 от Конвенцията (неприкосновеност на личния живот) поради това, че при прилагането на СРС срещу бившия министър на отбраната, е записан, а впоследствие не е унищожен разговор между тях двамата, който дори е възпроизведен в съдебно заседание. В жалбата е повдигнато и оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията (право на справедливо и публично гледане на делото) поради това, че гражданското дело по предявения от г-н Василев иск за вреди срещу ДАТО и прокуратурата, е разгледан при закрити врата и съдебните решения са били засекретени.

Правото ЕСПЧ приема, че в случая е налице намеса в правото на жалбоподателя на неприкосновеност на личния живот и на кореспонденцията – разговорът е записан и впоследствие е изготвено ВДС в резултат на прилагане на СРС спрямо неговия клиент. Подслушването и записването на телефонни разговори е сериозна намеса в правата по чл. 8 от Конвенцията, а когато става въпрос за защита на поверителността на комуникацията между адвокат и клиент, се изискват специални процесуални гаранции. Разговорът в настоящия случай също е предмет на засилена защита, въпреки че не представлява даване на правен съвет. Според ЕСПЧ няма причина да се прави разграничение в зависимост от съдържанието на разговора между адвокат и негов клиент. Също така не е решаващо дали към този момент е било налице формално правоотношение между тях.

Съдът посочва, че според разпоредбата на чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата във връзка с чл. 136, ал. 2 от Наказателно-процесуалния кодекс, случайно направените записи на разговори между адвокат и клиент при прилагането на СРС следва да бъдат незабавно унищожени. Нито в Закона за специалните разузнавателни средства, нито в Закона за адвокатурата се съдържат каквито и да било специфични гаранции за

спазването на практика на това задължение. Въпросът е засегнат единствено в Инструкцията на главния прокурор, издадена през м. април 2011 г. ЕСПЧ е склонен да приеме, че след като е публикувана в списание „Адвокатски преглед“, тя е била достатъчно достъпна за практикуващите адвокати. Въпреки това, под въпрос е дали такъв вид акт може да бъде приет за „закон“ по смисъла на чл. 8 § 2 от Конвенцията. Същевременно единственият относим текст от инструкцията предвижда, че ако при експлоатирано СРС бъде записан разговор на адвокат с негов клиент или разговор с друг адвокат, в които се съдържа информация, отнасяща се до упражняване на правото на защита на клиент, не се изготвя ВДС, освен ако информацията не съдържа данни за престъпна дейност на самия адвокат. Остава нерешен въпросът как точно следва да се обработват и унищожат такива материали съобразно изискването на чл. 33, ал. 3 от Закона за адвокатурата. Също така, не са обхванати всички видове комуникация между адвокат и клиент, тъй като изглежда, че се имат предвид само разговори, свързани със защитата на клиент, което предполага вече висящ процес, а може би и само наказателно производство. Освен това, тази инструкция е издадена повече от година след обсъжданите в настоящия случай събития, и е обоснована от наличието на противоречива практика.

Поради изложеното ЕСПЧ приема, че в националното законодателство липсва достатъчна яснота, както и процесуални гаранции, касаещи конкретно унищожаването на случайни записи на разговори между адвокат и клиент. Следователно намесата в правата на жалбоподателя по чл. 8 от Конвенцията не е била „предвидена в закона“ и е налице нарушение на тази разпоредба.

ЕСПЧ установява нарушения и на правото на публично гледане на делото, във връзка с производството по предявения от жалбоподателя иск за вреди, на първо място поради провеждането на съдебните заседания при закрити врата. Съдът припомня, че наличието на класифицирани материали по делото не трябва да води автоматично до изключване на публичността на процеса. В случая делото е засекретено с оглед действащата към онзи момент правна уредба (впоследствие отменена), според която дори при наличието на един класифициран документ, цялото дело трябва да е секретно, като не е взето предвид, че въпросният документ вече е станал публично известен след като записът е възпроизведен в съдебно заседание по наказателното дело срещу бившия министър на отбраната. Освен това, едва ли за защита на съответните данни е било необходимо изцяло съдебните заседания да се провеждат при закрити врата. На следващо място, Съдът установява нарушение на чл. 6 § 1 и поради първоначално поставеният гриф за сигурност на съдебните решения, като отбелязва, че дори след тяхното декласифициране, няма данни да са били публикувани на сайтовете на съдилищата.

Съдът присъжда на жалбоподателя обезщетение за неимуществени вреди в размер на 3000 евро, както и 3000 евро за разходи и разноски.

■ „Стефанов срещу България“ жалба № 73284/13

Решение от 16.11.2021 г.⁶

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 8 от Конвенцията поради това, че при задържането на жалбоподателя, е иззета намираща се у него преносима флаш памет, която съдържа информация, свързана с адвокатската му практика. ЕСПЧ установява, че обсъжданата мярка е несъвместима с чл. 8 от Конвенцията. Правното основание за изземване на флаш паметта е последващото решение за одобряване на извършения обиск и изземване, като върху протокола е изписано единствено „Одобрявам“. Освен това няма процедура за обработването на подобна поверителна информация. Следователно липсват гаранции, че поверителният характер на информацията, съдържаща се във флаш паметта е защитен в съответствие с изискванията на чл. 8 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

В релевантния период жалбоподателят е бил адвокат. Задържан е на 14 февруари 2013 г. във връзка с образувано срещу него наказателно производство. При задържането му е извършен обиск и е иззета намиращата се в него преносима флаш памет. Протоколът за процесуално-следствените действия е одобрен от съдия на следващия ден. На 19 февруари 2013 г. жалбоподателят иска да му бъде върната флаш паметта, посочвайки, че тя съдържа информация, свързана с адвокатската му практика. Последвалият отказ на прокуратурата бива отменен по съдебен ред на 23 май 2013 г. На 15 май 2013 г. прокуратурата назначава извършването на експертиза на флаш паметта. Направени са списък и две копия на намерените файлове .

Позовавайки се на чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията жалбоподателят се оплаква от изземването, задържането и преглеждането на съдържанието на флаш паметта, както и включването на информацията в наказателното производство.

Правото

Съдът намира, че обсъжданите мерки са несъвместими с чл. 8 от Конвенцията. Макар да може да се приеме, че изземването на флаш паметта преследва легитимна цел, а именно предотвратяване на престъпленията, не са били налице и не са приложени ефективни гаранции срещу злоупотреба или произвол. Правното основание за изземване на флаш паметта е решението за одобряване на извършения обиск и изземване

⁶ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213233>

като върху протокола съдията е изписал резолюция „*одобрявам*“. Това решение не подлежи на обжалване. Също така е изключително кратко, липсва му прецизност и мотиви – характеристики, които Съдът вече е установявал за недостатъчни (напр. по делото *Гуцанови*). Освен това липсва процедура за обработването на подобна поверителна информация по такъв начин, че да не се наруши нейната конфиденциалност. Не са използвани ключови думи, нито жалбоподателят, негов адвокат или друго лице, което да осигури, че няма да бъде достъпвана поверителна информация, е присъствало при отваряне на флаш паметта. Цялото ѝ съдържание първоначално е било копирано на компютър. Няма законови изисквания относно запазването и унищожаването на информацията. Следователно липсват гаранции, че поверителният характер на информацията, съдържаща се във флаш паметта е защитен в съответствие с изискванията на чл. 8 от Конвенцията.

Съдът присъжда на жалбоподателя обезщетение за неимуществени вреди в размер на 1500 евро, както и 1227 евро за разходи и разноси.

■ „Лазаров и други срещу България“ жалба № 27565/14

Решение от 16.11.2021 г.⁷

Нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията

Делото касае оплакване относно прекомерната продължителност на реституционна процедура, инцирирана от родственик на жалбоподателите. ЕСПЧ установява, че реституционната процедура продължава вече 26 години. Жалбоподателите са отговорни за продължителността след 2013 г. Преди това обаче са допуснати значителни забавяния, тъй като различните решения относно техните права са издавани през продължителни интервали. Затруднения са породени и от противоречащи си действия на компетентните власти, включително подновяването на спора дали жалбоподателите имат право на възстановяване на имота в реални граници, или на обезщетение.

Фактите и оплакванията

Жалбата е подадена от три лица – брат, сестра и тяхната майка, и касае оплакване относно прекомерната продължителност на реституционна процедура, инцирирана от техният баща, съответно съпруг. През 1994 г. поземлената комисия го уведомява, че не е

⁷ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213234>

възможна реституцията в стари реални граници, поради което има право на обезщетение. Решения относно обезщетенията са издадени през 2001 г. и 2011 г. В ново решение от 28 юни 2012 г. отново е отказано възстановяване на земята в стари реални граници. Това решение е отменено по съдебен ред след като съдът е приел, че няма пречки за възстановяване на земята в стари реални граници. ЕСПЧ отбелязва, че всъщност върху процесния имот през 1986 г. е построен спортен комплекс и имотът е прехвърлен на частно дружество през 2006 г. През м. септември 2013 г. Агенцията по кадастър отказва да впише жалбоподателите като собственици на имота, позовавайки се на възраженията на дружеството. Така жалбоподателите не успяват да влязат във владение на имота, но не предявяват иск срещу дружеството.

Правото ЕСПЧ отбелязва, че „легитимните очаквания“ на жалбоподателите по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията (защита на собствеността) да получат обезщетение или да им бъде възстановена собствеността върху имота, са възникнали през 1994 г. с първото решение на поземлената комисия. Реституционната процедура все още не е приключила и следователно продължава вече 26 години. Значителни забавяния са допуснати преди 2011-2013 г., когато различните решения относно техните права са издавани през продължителни интервали. След 2013 г. няма развитие по процедурата в резултат на очевидно противоречащите си действия на властите, тъй като решението на общинската служба по земеделие от 28 юни 2012 г. и съдебното решение на районния съд от 2013 г. отново подновяват спора дали жалбоподателите имат право на възстановяване на имота в реални граници, или на обезщетение, въпреки че този въпрос е бил решен още през 1994 г. Освен това, в производството третото лице, което владее имота, не е имало възможност да предяви претенциите си. Това неизбежно води до още забавяне, тъй като спорът остава да се разреши в отделно производство.

Според ЕСПЧ жалбоподателите са отговорни само за забавянето на процедурата след 2013 г., когато за тях са съществували две процесуални възможности – или да настояват за приключване на процедурата като им бъде предоставено обезщетение, или да предявят иск срещу дружеството.

Въз основа на гореизложеното Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, но не присъжда справедливо обезщетение, тъй като жалбоподателите не са предявили такива претенции съгласно чл. 41 от Конвенцията.

■ „Кязим срещу България“

жалба № 39356/17

Решение от 16.11.2021 г.⁸

Нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 8 от Конвенцията за неоправдана намеса на властите в личния и семейния живот поради отказ на националните съдилища да променят фамилното име на жалбоподателя. ЕСПЧ посочва, че районният и окръжният съд не са обсъдили аргументите на жалбоподателя за наличието на важни причини за промяна на неговото фамилно име и не става ясно защо приемат, че искането му противоречи на общественения интерес и по този начин не е осигурена защитата, изисквана по чл. 8 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията

Жалбоподателят твърди, че е известен в обществото под друго име и иска отразяването му в регистрите за гражданско състояние. При раждането си той е вписан в регистрите с фамилното име на майка си – Шекеров.

След като впоследствие бива припознат от биологичния си баща, фамилията му е променена, като е вписано фамилното име на бащата – Кязим. Жалбоподателят посочва, че винаги е живял със семейството на майка си, баща му не е проявявал никакъв интерес към него и никога не са контактували. Поради това през м. ноември 2016 г. жалбоподателят предявява иск за промяна на фамилното си име, като посочва, че всички го познават като Шекеров. Посочва също, че му предстои да получи диплома за средно образование и иска в документа да е отразено името, с което се представя. Сливенският районен съд отхвърля иска. Във въззивното производство е предоставено становище на общината, в което се посочва, че законодателството дава възможност на съда да реши по всеки конкретен случай дали посочените причини за промяна на името, представляват важни обстоятелства. В съдебна практика тази концепция вече е развита, като е дадено широко тълкуване. Субективното желание на лицето да носи определено име попада в категорията важни обстоятелства, стига промяната да няма за цел да подведе властите. Освен това исканата промяна не би отрекла произхода на детето от бащата, доколкото то запазва бащиното си име. С окончателно решение от 27 март 2017 г. окръжният съд потвърждава първоинстанционното решение като заключава, че желаната промяна противоречи на чл. 13 и чл. 14 от Закона за гражданската регистрация.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплакване по чл. 8 от Конвенцията като твърди, че отказът на националните съдилища да

⁸ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213204>

промянат фамилното му име представлява необоснована намеса в личния и семейния му живот.

Правото ЕСПЧ посочва, че в настоящия случай районният съд не е обсъдил аргументите на жалбоподателя за наличието на важни обстоятелства, които да обосноват промяна на неговото фамилно име. Окръжният съд също не е разгледал конкретно причините, посочени от жалбоподателя, като мотивите на съда изглеждат формални и общи, позовавайки се от една страна на разпоредбите относно формирането на имената, а от друга страна, на необходимостта да бъде спазена правната сигурност относно идентификацията на лицата. Не е ясно защо съдилищата са счели, че промяната би противоречала на обществения интерес. И двете съдебни инстанции еднозначно признават, че жалбоподателят е познат в обществото с фамилията, с която желае да бъде вписан в регистрите. Въпреки това, съдилищата не дават обяснение как искането на жалбоподателя, което според националната практика е основано на легитимни причини от личен характер, противоречи на обществения интерес.

Въз основа на гореизложеното ЕСПЧ намира, че в производството по искането на жалбоподателя за промяна на името му не е осигурена защитата, изисквана по чл. 8 от Конвенцията, и следователно е налице нарушение на тази разпоредба.

Съдът присъжда обезщетение за неимуществени вреди в размер на 4500 евро, както и 1264 евро за разходи и разноски.

■ „Колев срещу България“ жалба № 36480/12

Решение от 16.11.2021 г.⁹

Нарушение на чл. 6 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 6 от Конвенцията за нарушаване на задължението на съдилищата да мотивират своите решения, както и поради засекретяването на съдебните дела във връзка с дисциплинарното уволнение на жалбоподателя. Той повдига оплакване и по чл. 8 от Конвенцията. ЕСПЧ намира нарушение на чл. 6 от Конвенцията, тъй като националните съдилища не са разгледали негов основателен аргумент, който би могъл да е от значение за преценка законосъобразността на заповедта за налагане на дисциплинарното наказание. ЕСПЧ обявява за явно необосновано оплакването на жалбоподателя

⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213230>

*относно засекретяването на съдебните дела, а оплакването относно накърняване на доброто му име отхвърля като несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията.*

Фактите и оплакванията

Г-н Колев е бил полицейски служител. През м. юли 2010 г. му е наложено дисциплинарно наказание „уволнение“ заради това, че около един месец по-рано е издал на трето лице, срещу което се провеждало наказателно производство, присъствието на служители от Държавна агенция „Национална сигурност“ в определен район. Текстовото съобщение, изпратено от жалбоподателя, е засечено, тъй като спрямо заподозряното лице в този период са прилагани специални разузнавателни средства (СРС).

Г-н Колев подава жалба срещу заповедта, с която му е наложено дисциплинарно уволнение. Наред с останалите оплаквания, той също така твърди, че изготвените веществени доказателствени средства от телефонните разговори и текстовите съобщения на заподозрения не са годни и използването им противоречи на чл. 3 и чл. 32 от ЗСРС, а именно че резултатите, получени чрез СРС, не могат да бъдат използвани за друго освен за предотвратяване, разкриване и доказване на престъпления и за защита на националната сигурност. Делата, образувани по неговата жалба са засекретени поради наличието на пет документа с поставен гриф за сигурност съгласно Закона за защита на класифицираната информация. Първоинстанционният съд намира, че при налагане на дисциплинарното наказание е спазена предвидената процедура, релевантните факти са установени и е доказана неговата вина. Г-н Колев обжалва съдебното решение като посочва, че съдът не е разгледал всички повдигнати от него аргументи и по-конкретно този за използване на резултатите от СРС. ВАС потвърждава първоинстанционното решение също без да се произнесе по аргумента на жалбоподателя относно използването на СРС.

Пред ЕСПЧ жалбоподателят повдига оплаквания по чл. 6 от Конвенцията за нарушаване на задължението на съдилищата да мотивират своите решения, както и поради засекретяването на съдебните дела във връзка с дисциплинарното му уволнение. Той повдига оплакване и по чл. 8 от Конвенцията за накърняване на неговата репутация и правото на неприкосновеност на личния живот в резултат на уволнението.

Правото

ЕСПЧ посочва, че аргументът на жалбоподателя не е лишен от смисъл и освен това би могъл да е от значение за преценка на законосъобразността на заповедта за налагане на дисциплинарното наказание. С оглед изложеното Съдът приема, че в нарушение на чл. 6 от Конвенцията, националните съдилища не са изпълнили задължението си да мотивират своите решения.

Съдът обявява за явно необосновано оплакването на жалбоподателя относно засекретяването на съдебните дела. В настоящия случай класифицирането на определени документи е

обосновано от необходимостта да се защити информацията относно използваните от разследващите органи методи. ЕСПЧ придава тежест на факта, че жалбоподателят в нито един момент не е оспорил пред съдилищата необходимостта от класифициране на въпросните документи или провеждането на заседанията при закрити врата. Ако жалбоподателят бе повдигнал такива възражения, националните съдилища щяха да имат възможност да преценят ограничаването на достъпа само до определени документи или провеждането само на отделни заседания при закрити врата.

На следващо място ЕСПЧ приема, че в случая чл. 8 от Конвенцията не е приложим и съответно отхвърля оплакването като несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията. Съдът припомня, че образуването на наказателно или дисциплинарно производство неизбежно включва предвидими негативни последици в някои аспекти от личния живот на лицето, но това не води автоматично до нарушение на неприкосновеността на личния живот. В настоящия случай жалбоподателят не предоставя детайлна информация за накърняване на доброто му име или на взаимоотношенията му с други лица в степен, която да достигне минималния праг на суровост по чл. 8 от Конвенцията.

Във връзка с установеното нарушение по чл. 6 от Конвенцията, ЕСПЧ отбелязва, че чл. 239, т. 6 от АПК предвижда възможност за отмяна на влезлите в сила съдебни решения и счита, че най-подходящото обезщетение, би било възобновяване на съдебното производство.

Съдът присъжда на жалбоподателя 1200 евро за направените разходи и разноски в настоящото производство.

■ „Генов и Сърбинска срещу България“ жалба № 52358/15

Решение от 30.11.2021 г.¹⁰

Нарушение на чл. 10 от Конвенцията с шест на един гласа

Жалбоподателите се оплакват, че осъждането им за хулиганство за това, че са боядисали скулптурата пред централата на БСП в гр. София, представлява необоснована намеса в свободата им на изразяване на мнение. ЕСПЧ приема, че деянието на жалбоподателите не е засегнало скулптурата до такава степен, че да се счита за повреждане, поради което следва да бъдат приложени критериите, посочени по делото „Ханджийски срещу България“. Като разглежда намерението зад акта на жалбоподателите в контекста на продължителните

¹⁰ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213520>

политически протести в страната в този период, както и фактът, че въпросната скулптура едва ли би могла да се разглежда като ползваща се с всеобща почит в страната, с мнозинство ЕСПЧ приема, че намесата в правото на жалбоподателите на свобода на изразяване не е била „необходима в едно демократично общество“ по смисъла на член 10 от Конвенцията.

Фактите и оплакванията Жалбата е подадена от г-н Асен Генов и г-жа Цветелина Сърбинска, членове на неформалната организация „Протестна мрежа“, координирала антиправителствените протести през 2013-2014 г. Въпреки че първоначално биват оправдани, с окончателно решение на СГС двамата са признати за виновни за извършването на хулиганство и са освободени от наказателна отговорност с налагането на административно наказание глоба в размер на по 1500 лв., затова че в малките часове на 7 ноември 2013 г. (годишнина от Октомврийската революция) са боядисали в розово и синьо скулптурата пред централата на БСП на ул. „Позитано“ № 20, а на постаментата са изписали „Кой? БКП-Позор! Кой“.

Пред ЕСПЧ жалбоподателите повдигат оплакване по чл. 10 от Конвенцията, че тяхното осъждане е необоснована намеса в свободата им на изразяване на мнение.

Правото Съдът отбелязва, че действително жалбоподателите не са признали открито именно те да са боядисали паметника със спрей и са се опитали да прикрият участието си в деянието. Следователно може да възникне въпрос дали изобщо е имало намеса в упражняването на правото им на свобода на изразяване. Факт е обаче, че осъждането им за хулиганство е насочено към действия, попадащи в обхвата на свободата на изразяване. Поради това, Съдът приема, чее налице намеса в техните права.

Съдът приема също така, че намесата е била предвидена в закона и е преследвала легитимна цел – защита на морала и правата на другите. Наложените санкции са леки, поради които сами по себе си не могат да се приемат за непропорционални. Основният въпрос е дали наказването на акта на жалбоподателите е било „необходимо в едно демократично общество“. ЕСПЧ се позовава на изводите си по делото „Ханджийски срещу България“, че мерки, включително пропорционални санкции, насочени към възпиране на действия, с които се разрушават или повреждат паметници могат да се приемат за „необходими в едно демократично общество“, колкото и легитимни да са мотивите за тези действия. В настоящия случай няма доказателства чрез действията си жалбоподателите да са нанесли непоправима вреда на скулптурата. Визуалното засягане на скулптура чрез боядисването ѝ със спрей, по принцип е лесно отстранимо. В тази връзка СГС, който осъжда жалбоподателите, намира, че техните действия не са причинили имуществени вреди на държавата. Няма индикация наложените им глоби да са насочени към компенсиране на разходите за почистване на скулптурата. При тези обстоятелства не може да се приеме, че деянието на

жалбоподателите е засегнало скулптурата до такава степен, че да се счита за повреждане.

Поради това ЕСПЧ прилага критериите по делото „Ханджийски срещу България“. Действието на жалбоподателите не е причинило сериозни или необратими щети на паметника, а премахването на спрей-боята не е изисквало значителни средства. Деянието им не може да бъде квалифицирано като вулгарно или безпричинно обидно. Контекстът ясно подсказва, че намерението зад акта е било да се изрази неодобрение към скорошни действия на политическата партия, която е предоставяла основната парламентарна подкрепа за тогавашното правителство, в контекста на продължителни протести в цялата страна. Актът освен това е целял осъждане на цялостната роля на тази политическа партия по време на комунистическия режим и свързаното с него партизанско движение. Следователно едва ли би могло да се каже, че деянието е изразявало презрение към дълбоко вкоренените социални ценности. Също така скулптурата е издигната по време на комунистическия режим в България и очевидно е била свързана с ценностите и идеите, за които се е застъпвал този режим. Следователно едва ли би могла да се разглежда като ползваща се с всеобща почит в страната.

С оглед изложеното **с шест на един глас** ЕСПЧ приема, че намесата в правото на жалбоподателите на свобода на изразяване не е била „необходима в едно демократично общество“ по смисъла на член 10 от Конвенцията.

Съдът присъжда на г-н Асен Генов обезщетение за имуществени вреди в размер на 998.33 евро, равняващи се на платената от него глоба и възложените му разноски в националното производство. По отношение на г-жа Цветелина Сърбинска, Съдът посочва, че не е ясно каква част е платила до момента, но въпреки това остава задължена за наложената ѝ глоба и разноските в националното производство. В тази връзка ЕСПЧ посочва, че най-подходящият начин за обезщетяване е възобновяване на производството, което е довело до настоящото нарушение. ЕСПЧ присъжда на жалбоподателите обезщетение за неимуществени вреди в размер на по 4000 евро. Съдът присъжда 767 евро на първия жалбоподател и 153 евро на втория жалбоподател за заплатените в националното производство адвокатски хонорари, както и 2,276.20 евро за разходи и разноски в производството пред ЕСПЧ.

■ „Занев и Танева срещу България“ жалба № 28436/15

Решение от 09.11.2021 г.¹¹

Решение по допустимост

Делото касае оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 за несправедливо лишаване от собственост, след като националните съдилища с окончателно решение от 2015 г. са уважили установителния иск на реституиран собственик срещу жалбоподателите и другите лица, придобили имота преди тях чрез покупко-продажби. ЕСПЧ счита, че подадената след приключването на това производство жалба, е извън шестмесечния срок по чл. 35 § 1 от Конвенцията. Съдът приема, че окончателният акт, с който е разрешен спора за правата на жалбоподателите, е предходно решение в сила от 13.10.2010 г. С него е отхвърлен ревандикационен иск срещу реституирания собственик, предявен от праводателите на лицето, от което жалбоподателите са купили имот, а първият жалбоподател е участвал в производството като трето заинтересовано лице.

Фактите и оплакванията Делото касае оплакване по чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията (защита на собствеността), като жалбоподателите твърдят, че са лишени несправедливо от собственост. На 12 март 2001 г. първият жалбоподател купува имот от 920 кв. м. в покрайнините на гр. София. Към този момент двамата жалбоподатели са все още съпрузи. Същият имот е бил одържавен през 50-те години, а през 1971 г. е продаден на частни лица. През 1995 г. имотът е реституиран, а през 2000 г. и 2001 г. неколккратно е препродаден, като жалбоподателите са последните купувачи.

Впоследствие се развиват две съдебни производства. През м. декември 2000 г. семейство Ш., от което праводателят на жалбоподателите купува имота, са предявили ревандикационен иск срещу лицето, на което имотът е реституиран. С решение на Софийски районен съд от 8.12.2008 г., в сила от 13.10.2010 г. техният иск е отхвърлен.

Паралелно, през 2001 г. лицето, на което имотът е реституиран, предявява искове срещу жалбоподателите и другите лица, купили имота преди тях. Това производство приключва на 05.01.2015 г. като съдилищата още веднъж постановяват решение в полза на ищцата. Те постановяват по-конкретно, че: 1) съдебното решение от 8.12.2008 г. е

¹¹ Решението е обявено на 02.12.2021 г.
<https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-214113>

обвързващо за семейство Ш., както и за жалбоподателите на основание чл. 220, ал. 1 от ГПК от 1952 г.; 2) въпреки това реституираният собственик има легитимен интерес да предяви установителен иск, тъй като е необходимо да докаже валидността на своя собственически титул *vis-à-vis* всички лица, придобили имота след 1971 г. и техните наследници; 3) решението за възстановяване на собствеността е валидно и има предимство пред придобивните основания, сочени от насрещните страни.

Правото ЕСПЧ възприема възражението на правителството, че жалбата е подадена повече от шест месеца след влизане в сила на съдебното решение, с което окончателно е разрешен спорът за правата на жалбоподателите, а именно решението на СРС от 8.12.2008 г., влязло в сила на 13.10.2010 г. С това решение е установено, че семейство Ш. не са собственици на имота, тъй като придобивното основание на реституирания собственик има предимство пред техния титул за собственост. Това решение, както отбелязват и националните съдилища, е задължително и за жалбоподателите, тъй като г-н Занев е участвал в делото като трето заинтересовано лице, а двамата жалбоподатели са правоприемници на семейство Ш. Следователно още през 2010 г. е установено със силата на пресъдено нещо между жалбоподателите и реституирания собственик, че техните праводатели не са собственици на имота. Съдът отбелязва, също така, че владението на реституирания собственик продължава и по време на описаните съдебни производства.

С оглед изложеното, окончателното решение от значение за изчисляване на шестмесечния срок по чл. 35 § 1 от Конвенцията, е съдебното решение от 8.12.2008 г., в сила от 13.10.2010 г. Освен установителния иск, предявен от реституирания собственик, производството, по което което приключва през 2015 г., няма друго релевантно развитие по случая, като например, опит на жалбоподателите да предявят иск за разваляне на договора за покупко-продажба и връщане на платената от тях цена. Тяхната жалба пред Съда е подадена на 4 юни 2015 г. Следователно не е спазен срокът по чл. 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията.

**■ „Стойанов и Табаков срещу България
(№ 2)“
жалба № 64387/14**

Решение от 07.12.2021 г.¹²

**Нарушение на чл. 6 § 1 и на чл. 1 от Протокол
№ 1 към Конвенцията**

С решение от 2013 г. ЕСПЧ намира нарушения на чл. 6 § 1, чл. 1 от Протокол № 1, и на чл. 13 от Конвенцията поради неизпълнението на съдебни решения в полза на жалбоподателите, касаещи правото им да купят на преференциални цени използван от тях офис в сграда, която е общинска собственост. Настоящото дело касае оплаквания относно новото развитие по случая след 2013 г. ЕСПЧ отбелязва, че в продължение на около 7 години, считано от 2013 г. до настоящия момент, окончателните решения в полза на жалбоподателите остават неизпълнени по причини, независещи от тях и въпреки последователните им усилия да защитят интересите си. Според Съда повторните действия на Общинския съвет, целящи да осуетят изпълнението на съдебните решения, са допълнителни примери за „особена недобросъвестност“ и представляват неоправдана намеса в правото на жалбоподателите на мирно ползване на притежанието си. Следователно е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията и на чл. 1 от Протокол № 1.

Фактите и оплакванията Делото касае неизпълнение на окончателни съдебни решения в полза на жалбоподателите, с които Общинският съвет в Пазарджик е бил задължен да започне приватизационна процедура за продажбата на офис на жалбоподателите по преференциални цени. През 2013 г. ЕСПЧ вече е постановил, че са налице нарушения на чл. 6 § 1, чл. 1 от Протокол № 1 и на чл. 13 от Конвенцията относно същата приватизационна процедура. В предишното си решение ЕСПЧ посочва, че властите не просто не са предприели необходимите стъпки за изпълнение на окончателни съдебни решения в полза на жалбоподателите, но са демонстрирали особено нежелание да се съобразят с тях.¹³

През 1996 г. жалбоподателите предлагат на Общинския съвет да

¹² <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213912>

¹³ Решение от 26.11.2013 г. по делото „Стойанов и Табаков срещу България“ (жалба № 34130/04) – <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-156586>

купят офис, част от къща, която е общинска собственост, в съответствие с преференциална приватизационна процедура, от която могат да се възползват наемателите на имоти държавна и общинска собственост на основание чл. 35, ал. 1 от Закон за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия. Общинският съвет не отговаря на направеното предложение и те завеждат съдебно дело. С окончателно решение от 17.02.2005 г. съдът отменя мълчаливия отказ на Общинския съвет и посочват, че последният е задължен да започне съответната процедура и да предложи на жалбоподателите да купят имота. Недоволни от определените приватизационни условия, жалбоподателите отново сезират съдилищата. С окончателно решение от 8.01.2010 г. решението на Общинския съвет в частта относно определените условия е отменено. Впоследствие жалбоподателите безуспешно опитват да постигнат изпълнение на съдебните решения в тяхна полза.

След осъдителното решение на ЕСПЧ от 2013 г. с три свои решения Общинският съвет открива приватизационна процедура относно цялата къща, включително описания офис, като определя условията в процедурата съгласно Закона за приватизацията и следприватизационния контрол от 2002 г. Тези решения са отменени от националните съдилища като незаконосъобразни. Освен това в три отделни съдебни дела, Пазарджишкият административен съд постановява, че откривайки изцяло нова процедура в съответствие с новоприетия закон, Общинският съвет е пренебрегнал окончателните съдебни решения в полза на жалбоподателите. Върховният административен съд потвърждава изводите на първоинстанционния съд. Междувременно жалбоподателите уведомяват кмета на гр. Пазарджик за влязлото в сила решение на ЕСПЧ. Въпреки това с решение от 27.02.2014 г. Общинският съвет определя за купувач друго дружество. И това решение на Общинския съвет е отменено като незаконосъобразно по протест на прокурора. Впоследствие Общинският съвет опитва едностранно да прекрати договора за наем с втория жалбоподател, който продължава да използва офиса. Първият жалбоподател, който дялял с него помещението, се е изнесъл през 2007 г.

Двамата жалбоподатели печелят и дело по ЗОДОВ относно претърпените неимуществени вреди за периода от 2013 г. до 2016 г. вследствие две от незаконосъобразните решения на Общинския съвет, които са били отменени по съдебен ред.

Във втората си жалба до ЕСПЧ жалбоподателите, позовавайки се на чл. 6 § 1 и чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 13 от Конвенцията, се оплакват от неизпълнението на съдебните решения в тяхна полза, като посочват, че това е и в нарушение на решението на ЕСПЧ от 2013 г.

Правото

ЕСПЧ посочва, че оплакването за неизпълнение на неговото решение е несъвместимо *ratione materiae* с разпоредбите на Конвенцията, тъй като този въпрос е от компетентността на Комитета на министрите. Съдът обаче приема, че е компетентен да разгледа оплакванията на жалбоподателите, касаещи новото развитие по случая след 2013 г. Съдът счита, че втората жалба касае отделна ситуация и нова

релевантна информация, свързана с въпроси, които не са решени с предходното решение.

ЕСПЧ отбелязва, че в продължение на около 7 години, считано от 2013 г. до настоящия момент, окончателните решения в полза на жалбоподателите остават неизпълнени по причини, независещи от тях и въпреки последователните им усилия да защитят интересите си. Правото на справедлив процес би било илюзорно, ако правната система позволява окончателно съдебно решение да остане неизпълнено във вреда на една от страните по делото. Невъзможността за жалбоподателите в настоящия случай да получат изпълнение, в резултат на повторни действия на Общинския съвет, насочени към неговото осуетяване, са допълнителни примери за „особена недоброръководност“ на Общинския съвет и представляват неоправдана намеса в правото им на мирно ползване на притежанието си. Следователно е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията и на член 1 от Протокол № 1.

Само първият жалбоподател предявява пред ЕСПЧ искане по чл. 41 от Конвенцията за присъждане на справедливо обезщетение. По отношение на претендираните имуществени вреди, ЕСПЧ приема, че въпросът не е готов за решаване, тъй като все още е възможно да бъде постигнато изпълнение на окончателните решения в негова полза. Поради това Съдът отлага произнасянето си по този въпрос, като кани жалбоподателя и правителството да го уведомят, в шестмесечен срок от влизане в сила на настоящето решение, в случай че постигнат споразумение. Съдът присъжда на първия жалбоподател обезщетение за претърпени неимуществени в размер на 3600 евро.

■ „Д. И. срещу България“
жалба № 32006/20

Решение от 14.12.2021 г.¹⁴

**Не би имало нарушение на чл. 3 от
Конвенцията при екстрадиция на
жалбоподателя в Киргизката Република**

Жалбоподателят е киргизки гражданин, който понастоящем живее в България. Пред Съда той се оплаква, че при завръщането си в Киргизката Република, в резултат на допуснатата от българския съд екстрадиция, ще бъде подложен на нечовешко и унижително отношение, несъвместимо с чл. 3 от Конвенцията. Съдът приема, че ситуацията в Киргизстан не може да се характеризира с наличието на общ риск от изтезания или друго нечовешко отношение спрямо лицата в местата за задържане в страната, и конкретно в гр. Бишкек, където жалбоподателят би бил задържан. Той е разследван за престъпление от общ характер като киргизките власти са дали дипломатически уверения от главния прокурор на Киргизстан. Освен това, Варненският апелативен съд е разрешил екстрадицията, разглеждайки всички относими обстоятелства по делото, общата ситуация в Киргизстан и личното положение на жалбоподателя, като е анализирал в детайли информацията от национални и международни източници. Поради това ЕСПЧ счита, изпълнението на решението за екстрадиция на жалбоподателя не би нарушило чл. 3 от Конвенцията

Фактите и оплакванията Жалбоподателят е роден през 1992 г. в Киргизстан и е киргизки гражданин. Той е изпълнителен директор на две дружества с ограничена отговорност по законодателството на Киргизстан. Понастоящем жалбоподателят живее в България. Жалбоподателят се оплаква, че при завръщането си в Киргизката Република, в резултат на допуснатата от българския съд екстрадиция, той ще бъде подложен на нечовешко и унижително отношение, несъвместимо с чл. 3 от Конвенцията.

Между м. февруари и м. декември 2019 г. Министерството на вътрешните работи в Бишкек получава пет жалби, подадени от трима предприемачи, които твърдят, че са измамани от жалбоподателя. Срещу него са образувани няколко наказателни производства. През м. декември 2019 г. задочно са му повдигнати обвинения за измама в

¹⁴ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-212971>

големи размери. Според разследващите стойността на нанесените от жалбоподателя вреди се равнява на няколко милиона евро.

Междувременно жалбоподателят напуска Киргизстан и на 10 януари 2020 г. пристига в България с туристическа виза и се установява в гр. Варна. На 20 февруари 2020 г. той е обявен от Интерпол за международно издирване и седем дни по-късно е задържан в гр. Варна. Киргизките власти изпращат искане за неговата екстрадиция като уверяват българските власти, че жалбоподателят ще може да се възползва от всички процесуални средства, включително от съдействието на адвокат, за да подготви защитата си, че няма да бъде подложен на изтезания или друго нечовешко или унижително отношение, че е разследван за криминално деяние и екстрадицията не цели неговото преследване по политически причини, заради расова принадлежност, националност, религиозни или политически убеждения. Искането е получено на 17 април 2020 г. и е образувано производство за неговата екстрадиция. Пред Окръжния съд жалбоподателят твърди, че баща му е влиятелен политик и повдигнатите му обвинения целят оказване на натиск от неговите политически опоненти, посочва и опасност от малтретиране в затворите в страната. С решение от 3 юни 2020 г. Окръжен съд – Варна отказва неговата екстрадиция. По жалба на прокуратурата е образувано производство пред Апелативен съд – Варна. Апелативният съд постановява, че представените от жалбоподателя документи не доказват еднозначно, че той е изложен на риск от изтезание или нечовешки или унижително отношение. Решението на Окръжния съд е основано изцяло на доклад, изготвен от киргизка неправителствен организация по искане на неговия български адвокат. Информацията в този доклад не съвпада с релевантните части от Доклада на Комитета против изтезанията, също представени по делото. Освен това по делото били представени документи, от които става ясно, че новите Наказателен кодекс и Наказателно-процесуален кодекс на страната, в сила от м. януари 2019 г., още повече засилват защитата срещу изтезания и друго нечовешко отношение. По този начин властите са демонстрирали своята решителност да се съобразят с международните си ангажменти. Апелативният съд посочва също, че производството в Агенцията за бежанците по неговата молба за предоставяне на закрила все още е висящо, но към момента той няма статут на бежанец. Като приема, че са налице всички предпоставки за това, Апелативният съд разрешава екстрадицията на Д.И. в Киргизстан.

През м. юли 2020 г. ЕСПЧ решава да постанови привременна мярка по чл. 39 от Правилника на Съда, посочвайки, че българската страна не трябва да екстрадира жалбоподателя в Киргизстан по време на производството пред него.

Правото

В производството пред ЕСПЧ правителството твърди, че нито общата ситуация в държавата, нито личните обстоятелства на жалбоподателя доказват наличието на риск от подлагане на изтезание или нечовешко или унижително отношение. Освен това решението на Апелативен съд Варна е основано на задълбочен анализ на всички известни и релевантни обстоятелства по делото, при което съдът е достигнал до

извода, че липсва риск от отношение, несъвместимо с чл. 3 от Конвенцията.

На първо място ЕСПЧ обсъжда общата ситуация в Киргизстан и по-конкретно в Бишкек, където жалбоподателят ще бъде задържан в случай на неговата екстрадиция. Съдът отбелязва, че Киргизстан се е присъединила към няколко международни инструменти за защитата правата на човека и забраната на изтезанията и нечовешкото или унижително отношение. Освен това киргизките власти активно комуникират и съдействат на органите на ООН в тази сфера. Според последните налични данни положението в страната се подобрява. Съдът посочва промените в законодателството в сферата на наказателното право. Създаден е Национален център за предотвратяване на изтезанията, който функционира от 2014 г. като национален превантивен механизъм. Всички доклади за ситуацията относно човешките права в Киргизстан след 2016 г. считат състоянието за „стабилно“ като се подчертават усилията, които властите полагат. Поради изложеното ЕСПЧ приема, че ситуацията в Киргизстан не може да се характеризира с наличието на общ риск от изтезания или друго нечовешко отношение спрямо лицата в местата за задържане в страната, и конкретно в гр. Бишкек.

На второ място Съдът обсъжда индивидуалното положение на жалбоподателя. ЕСПЧ отбелязва, че той е разследван за престъпление от общ характер, а не във връзка с негова политическа дейност или религиозни разбирания. Пред българските съдилища, както и пред ЕСПЧ жалбоподателят твърди, че принадлежи към уязвима група, а именно лицата подкрепящи предишния киргизки президент. Международните доклади за състоянието на човешките права в страната обаче не посочват привържениците на бившия президент да са в опасност от подлагане на изтезания или нечовешко отношение. Съдът отбелязва и променената политическа обстановка в страната след като жалбоподателят я е напуснал. Също така, бащата на жалбоподателя все още е депутат в парламента и няма данни да е заплашен от наказателно преследване за политическите си виждания.

ЕСПЧ също така отбелязва, че киргизките власти са дали дипломатически уверения от Главния прокурор на Киргизстан. Според Съда като се има предвид настоящото състояние на човешките права в Киргизстан и личните обстоятелства на жалбоподателя, това е допълнителна гаранция, за да може да се изключи наличието на сериозен и доказан риск за жалбоподателя в случай на неговата екстрадиция.

ЕСПЧ посочва, че Апелативният съд - Варна е разрешил екстрадицията, след като е разгледал всички относими обстоятелства по делото, а именно общата ситуация в Киргизстан и личното положение на жалбоподателя, като е анализирал в детайли информацията от национални и международни източници.

Обстоятелствата относно личната ситуация на жалбоподателя не разкриват наличието на сериозен и доказан риск от подлагане на отношение, несъвместимо с чл. 3 от Конвенцията.

С оглед изложеното, ЕСПЧ постановява, че изпълнението на решението за екстрадиция на жалбоподателя в Киргизстан не би нарушило чл. 3 от Конвенцията. ЕСПЧ постановява, че наложената по-

рано привременна мярка, забраняваща екстрадицията на жалбоподателя, остава в сила докато настоящото решение стане окончателно или до последващо уведомяване.

■ **„Шиянкова-Касапска срещу
България“**
жалба № 10108/16

Решение от 21.12.2021 г.¹⁵

Нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията

Делото касае оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията за неразумна продължителност на наказателното производство срещу съпруга на жалбоподателката. Г-жа Шиянкова-Касапска е сезирала ЕСПЧ след смъртта на съпруга си, но самият той е имал подадена жалба, която е била обявена за недопустима поради въвеждането на нови вътрешноправни средства за защита след постановени пилотни решения срещу България. За лицата в неговата ситуация тези средства за защита представляват продължение на производството пред ЕСПЧ. Нейното последващо заявление по чл. 60а и сл. от Закона за съдебната власт е оставено без разглеждане от националните власти, тъй като няма качеството на страна в наказателното производство. ЕСПЧ приема, че жалбата ѝ не е нова, а е продължение на жалбата на нейния съпруг. Разглеждайки оплакването по същество, Съдът приема, че продължителността на производството до голяма степен се дължи на неуспеха на разследващите органи и на съдилищата да организират правилно процеса. Следователно е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията.

**Фактите и
оплакванията**

През 2007 г. съпругът на жалбоподателката подава жалба пред ЕСПЧ с оплакване по чл. 6 § 1 от Конвенцията относно наказателно производство срещу него, продължилото над 13 години. След въвеждането в националното законодателство на процедурата по глава трета „а“ от ЗСВ, през м. септември 2013 г. ЕСПЧ обявява неговото оплакване за недопустимо поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита. През м. октомври г-жа Шиянкова-Касапска уведомява Съда, че съпругът ѝ е починал в края на 2012 г. През м.

¹⁵ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-214207>

ноември 2013 г. тя подава заявление по реда на чл. 60а и сл. от ЗСВ, което е оставено без разглеждане от националните власти поради това, че е нямала качеството на страна в посоченото наказателно производство. Впоследствие г-жа Шиянкова-Касапска подава настоящата жалба.

Правото

ЕСПЧ посочва, че когато лицето, което е пряка жертва на нарушение на правото на разглеждане и решаване на дело в разумен срок е сезирало Съда преди да почине, е допустимо неговите наследници да поддържат подадената жалба. В случая действително г-жа Шиянкова-Касапска е сезирала ЕСПЧ след смъртта на съпруга си, но самият той е имал подадена жалба, която е била обявена за недопустима именно поради въвеждането на нови вътрешноправни средства за защита след постановени пилотни решения срещу България. За лицата в неговата ситуация тези средства за защита представляват продължение на производството пред ЕСПЧ. Подаденото от неговата съпруга заявление по чл. 60а и сл. от ЗСВ обаче е оставено без разглеждане. Затова ЕСПЧ, като намира, че жалбата ѝ не е нова, а е продължение на жалбата на нейния съпруг, приема, че тя е в сходна ситуация с наследниците на първоначален жалбоподател, които желаят да поддържат неговата жалбата.

Разглеждайки по същество оплакването, ЕСПЧ посочва, че наказателното производство е продължило около 13 години и 1 месец. Този период включва досъдебно производство и съдебна фаза на три инстанции. Продължителността на производството до голяма степен се дължи на неуспеха на разследващите органи и на съдилищата да организират правилно процеса (многократно връщане от прокурора на разследващите органи, а впоследствие и от съда, отмяна на постановената присъда от горната инстанция). Поради това Съдът приема, че е налице нарушение на чл. 6 § 1 от Конвенцията и присъжда на жалбоподателката обезщетение за неимуществени вреди в размер на 2100 евро.

■ „X срещу България“, „Y срещу България“ и „W срещу България“
жалба № 47996/17, жалба № 52906/17 и жалба № 33034/18

Решения от 30.11.2021 г.¹⁶

Решения по допустимост

Жалбите са подадени от трима турски граждани и касаят оплаквания поради решението на българските власти да ги арестуват и незабавно да ги върнат в Турция, въпреки че те са се страхували за живота си поради вероятността да бъдат подложени на политическо преследване. ЕСПЧ приема, че жалбоподателите е следвало да повдигнат оплакванията относно тяхното задържане и връщане в Турция в шестмесечен срок считано от описаните събития, т.е. от 16 октомври 2016 г., докато жалбите са подадени в по-късен момент. Същевременно остават недоказани твърденията на жалбоподателите, че са били възпрепятствани да сезират Съда по-рано, тъй като са били задържани в Турция. Оплакването на третия жалбоподател, че по време на задържането му в България е бил подложен на отношение, несъвместимо с чл. 3 от Конвенцията, е отхвърлено поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

Фактите и оплакванията

Жалбите са подадени от трима турски граждани, заемали различни длъжности в турската полиция. Те посочват, че са уволнени след опита за преврат в Турция от 15 юли 2016 г. На 13 октомври 2016 г. опасявайки се, че ще бъдат задържани и малтретирани, жалбоподателите напускат Турция, скрити в камион. През нощта на същата дата, те са открити при опита на превозното средство да премине българо-румънската граница. Жалбоподателите са задържани в гр. Русе, където дават показания. Вечерта на 14 октомври 2016 г. те са закарани в „Специален дом за временно настаняване на чужденци - Любимец“ и на сутринта на 15 октомври 2016 г. са предадени на турските власти.

В първите две жалби са повдигнати оплаквания по чл. 2, 3, 5 §§ 1 и 4, както и по чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията поради решението на българските власти да арестуват жалбоподателите и незабавно да ги върнат в Турция, въпреки че те са се страхували за живота си поради вероятността да бъдат подложени на политическо преследване.

¹⁶ Решенията са обявени на 21.12.2021 г. – <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-214691>, <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-214692>, <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-214693>

Третият жалбоподател повдига оплакване по чл. 3 от Конвенцията, посочвайки че по време на 24-часовото му задържане е подал молба за международна закрила, която българските власти не са разгледали. Той твърди още, че по време на задържането му в България е подложен на отношение, несъвместимо с чл. 3 от Конвенцията. Повдигнато е и оплакване по чл. 5 §§ 1 и 2 от Конвенцията за това, че българските власти са го лишили от свобода и не са го информирали на език, който разбира, за причините за неговото задържане.

Правото ЕСПЧ разяснява, че когато изначално е ясно, че не са налице ефективни вътрешноправни средства за защита, шестмесечния срок по чл. 35 § 1 от Конвенцията за подаване на жалба започва да тече от датата на действието или мярката, от която жалбоподателят се оплаква или съответно от момента, в който научи за тях. Първите двама жалбоподатели посочват, че не са могли да обжалват предприетите срещу тях мерки поради поставянето им във фактическа невъзможност за това и липсата на ефективен достъп до вътрешноправните средства за защита. Те критикуват българските власти заради това, че не са взели предвид молбите им за закрила, които са направили след тяхното задържане и са ги предали на турските власти, лишавайки ги и от възможността да обжалват наложените им от българските власти ограничителни мерки. ЕСПЧ посочва, че не е необходимо да се произнася по въпроса дали те са подали молби за закрила, които властите е следвало да разгледат. Дори да се предположи, че е така и че не са имали на разположение ефективни средства за защита, жалбите до ЕСПЧ е трябвало да бъдат подадени в шестмесечен срок, считано от описаните събития, т.е. от 16 октомври 2016 г. Те са сезирали ЕСПЧ в по-късен момент като твърдят, че са били възпрепятствани да подадат жалбите си по време на тяхното задържане в Турция без да представят конкретни доказателства в тази насока. ЕСПЧ отчита факта, че жалбоподателите признават, че са имали контакт в затвора със свои близки и жалбите им така или иначе са подадени чрез техни роднини, докато все още са били задържани. Няма доказателства, че жалбоподателите са били лишени от връзка с роднините си по време на шестмесечния срок за подаване на жалба. С оглед изложеното ЕСПЧ обявява жалбите им за недопустими на основание чл. 35 §§ 1 и 4 от Конвенцията.

С аналогични мотиви ЕСПЧ приема, че оплакванията на третия жалбоподател по чл. 3 и чл. 5 от Конвенцията във връзка с неговото задържане и връщане в Турция, са подадени след изтичане на шестмесечния срок по чл. 35 § 1 от Конвенцията.

По отношение на оплакването на третия жалбоподател по чл. 3 от Конвенцията, че е бил положен на нечовешко и унижително отношение по време на неговото задържане в България, ЕСПЧ посочва, че достъпното и ефективно средство за защита съгласно националното законодателство е сезирането на прокуратурата. В настоящия случай той нито е подал жалба за извършено срещу него престъпление, нито е предявил граждански иск за вреди срещу някой от служителите в дома за настаняване на чужденци в гр. Любимец. С оглед изложеното Съдът отхвърля това оплакване поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита.

■ Приятелски споразумения и едностранни декларации

Съдът одобри приятелските споразумения и заличи от списъка на делата жалбите „Георгиев и др. срещу България“ (жалба № 46217/19 и 4 др.)¹⁷, „Илиев и др. срещу България“ (жалба № 70042/17 и 3 др.)¹⁸ и „Етрополски и други срещу България“ (жалби № № 37086/16, 65495/16 и 73516/16)¹⁹, касаещи оплаквания за лоши условия на задържане. Съдът одобри приятелските споразумения и заличи от списъка на делата жалбите „Бечева и др. срещу България“ (жалби № № 64680/14 и 64659/14)²⁰ и „Анабтауи и др. срещу България“ (жалба № 66071/14)²¹, касаещи оплаквания относно прекомерната продължителност на реституционни процедури.

Съдът заличи от списъка на делата след едностранни декларации на правителството за изплащане на обезщетения на жалбоподателите жалбите „Димитров срещу България“ (жалба № 56196/16), касаеща оплаквания чл. 5 §§ 1 и 5 от Конвенцията, относно законосъобразността на задържането на жалбоподателя²², както и „Хамид и Народно читалище „Назъм Хикмет“ 1881 срещу България“ (жалба № 14415/15)²³ и „Трансис Индъстри АД и др. срещу България“ (жалба № 10844/15)²⁴, касаещи оплаквания по чл. 6 § 1, чл. 8 и чл. 13 от Конвенцията.

Съдът заличи от списъка на делата жалбите „Живков срещу България“ (жалба № 23692/17)²⁵, „Ангелов и др. срещу България“ (жалба № 71528/17 и 4 др.)²⁶, „Танев срещу България“ (жалба № 56048/19)²⁷, „Буюклийски и др. срещу България“ (жалба № 60361/19 и 5 др.)²⁸ и „Терзийска срещу България“ (жалба № 41062/20)²⁹ след едностранни декларации на правителството, с които е прието на жалбоподателите да бъдат изплатени обезщетения поради лоши условия на задържане в съответните места за лишаване от свобода.

¹⁷ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213029>

¹⁸ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213028>

¹⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213623>

²⁰ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213039>

²¹ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-212737>

²² <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213045>

²³ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213047>

²⁴ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-214112>

²⁵ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213609>

²⁶ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-214095>

²⁷ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-214117>

²⁸ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-214125>

²⁹ <https://hudoc.echr.coe.int/bul?i=001-213040>